

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2015

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“ в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Рецензент: проф. д-р Стоян Петков Маринов, катедра „Икономика и организация на туризма“, Икономически университет-Варна, научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“

Автор на дисертационния труд: Кристина Георгиева Георгиева

Тема на дисертационния труд: „Икономически и социални ефекти от препозициониране на туристическа дестинация България“

Представяне на кандидата

Кристина Георгиева завършила средно образование с чуждо-езиков профил на обучение (английски и немски език) в СОУ "Николай Катранов", гр. Свищов. Придобива ОКС „бакалавър“ по специалност „Международни икономически отношения“ в СА "Д. А. Ценов", гр. Свищов.. В периода 2015-2016г. завършила две магистърски програми „Счетоводство и одит в нефинансовите предприятия“ и „Мениджмънт на търговската дейност“ в СА "Д. А. Ценов". Притежава професионална квалификация "Вещо лице" по специалност "Съдебни експертизи", както и квалификация по част от професия "Предприемачество" по специалност "Малък и среден бизнес" от Центъра за професионално обучение към СА "Д. А. Ценов". Има стаж като хоноруван преподавател към катедра "Икономика и управление на туризма" в СА "Д. А. Ценов" по дисциплина "Въведение в туризма". Преминала е успешно 12 сертификационни курса по Проект "Развитие капацитета на студентите, докторантите, пост-докторантите и младите учени". Участвала е в 7 конференции и в 4 научно-изследователски проекта. Има участие в една монография, 2 студии и 8 научни статии и доклади. В периода 01.01.2017–09.12.2019 се обучава по докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“ в СА "Д. А. Ценов".

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Обемът на разработката е 230 стандартни страници. Има правилна и балансирана структура, която включва всички необходими елементи: съдържание, списък на използваните съкращения (1 страница), въведение (4 страници), основен текст, изложен в три глави (184 страници), заключение (3 страници), библиография (158 източника – 14 страници) и приложения (15 броя – 20 страници). В основното изложение са поместени 15 фигури и 16 таблици с пряко отношение към текста. Приложена е декларация за достоверност и оригиналност (1 страница).

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуален научно-практически проблем за повишаване на ефективността от функционирането на туристическата дестинация чрез правилното и пазарно позициониране и препозициониране. В увода авторката ясно е формулирала обекта и предмета на изследването. **Обект** на разглеждане е процесът на препозициониране на туристическа дестинация България. **Предмет** на дисертационния труд са икономическите и социалните ефекти като резултат от препозиционирането на туристическа дестинация България. Разработката е подчинена на коректно формулирана и значима **теза**, че желаните и възможни икономически и социални ефекти от представянето на дестинация България на туристическата сцена са функция на определени стъпки за нейното препозициониране. **Целта** на дисертационния труд е да се изследват теоретичните и приложните аспекти на препозиционирането на туристическа дестинация България за постигането на положителни икономически и социални ефекти. Научната цел е конкретизирана в 8 научно-изследователски **задачи**, свързани с: дефинирането на туристическата дестинация; същността на препозиционирането; факторите и условията за препозициониране; икономическите и социалните ефекти на препозиционирането на туристическа дестинация; моделиране на процеса за оценка на икономическите и социалните ефекти от препозициониране на туристическа дестинация; оценка на ефектите от препозициониране на туристическа дестинация България; анализ на потребителското и експертното мнение за позиционирането на туристическа дестинация България; препоръки към процеса на препозициониране на туристическа дестинация България.

За нуждите на изследването авторката използва подходящи **методи**: системен подход при моделирането на туристическата дестинация и съставянето на модела за оценка на ефектите от функционирането на дестинацията; статистически методи, анкетен метод, научен анализ и синтез при представянето и оценката на икономическите и социалните ефекти от функционирането на дестинация България.

Докторантката показва добра осведоменост относно теоретичните постижения в областта на управлението и маркетинга на туристическата дестинация. При разработването на дисертацията са използвани многобройни и разнообразни **информационни ресурси** с отношение към темата. Отразени са критично възгледите на основните български и чуждестранни изследователи по проблемите на туристическата дестинация. Цитирани са 66 авторски източника на кирилица, 56 авторски източника на латиница и 36 институционални източника на кирилица и латиница. Използвани са адекватни вторични статистически данни на Националния статистически институт (НСИ) и Евростат, данни от изследвания и доклади на World Travel & Tourism Council (WTTC), World Economic Forum (WEF), Министерство на туризма на РБ. С проведени две емпирични анкетни проучвания са събрани значими за изследването първични данни от туристи и експерти в туризма за оценка на дестинация България.

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2015

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

В 15-те приложения към основния текст е представена голяма по обем статистическа информация, илюстрираща ефекти от функционирането на дестинация България. Приложени са и макетите на анкетните карти на двете емпирични проучвания.

Изложението в дисертационния труд е логически последователно и е в съответствие с избраната структура.

В глава първа са систематизирани теоретичните аспекти на туристическата дестинация и препозиционирането като процес. Подлагайки на критичен анализ наличните теоретични разработки, авторката синтезира собствена дефиниция на туристическа дестинация, прави класификация на дестинациите, характеризира елементите на дестинацията и синтезира собствен теоретичен модел на туристическата дестинация. Туристическата дестинация е интерпретирана в маркетингов аспект по отношение на нейния жизнен цикъл и маркетингов микс. Разкрита е същността на препозиционирането на дестинацията като процес и са представени стратегиите за препозициониране.

Втора глава е посветена на анализа на дестинация България като обосновка на необходимостта от препозиционирането на дестинацията за постигането на по-положителни икономически и социални ефекти. Критично е оценена Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България, 2014-2030г. (НСУРТРБ). Анализирани са факторите, условията и ресурсната обезпеченост, влияещи на препозиционирането на туристическа дестинация България. Разграничени са и са интегрирани в модел за оценка възможните икономически и социални ефекти от препозициониране на туристическа дестинация България.

В трета глава са представени резултатите от апробацията на авторския модел за анализ и оценка на икономическите и социалните ефекти от препозициониране на туристическа дестинация България. В съответствие с НСУРТРБ авторката хронологично проследява изменението на възприетите от нея измерители на икономическите и социалните ефекти на национално ниво и на равнището на шест представителни за българския туризъм административни области за периода 2012-2018 г.

Анализирани са резултатите от проведените анкетни проучвания на туристи и експерти в шестте избрани области на страната – Пловдив, Пазарджик, Добрич, Бургас, Велико Търново и Габрово. На основата на емпиричните данни е обобщен социалният профил на туриста по десет критерия. От гледната точка на туристите е оценено по петобална скала съотношение качество/цена на основни продукти и услуги, предлагани от дестинацията: храна, напитки, нощувка, сувенири, ръчно изработени продукти, екскурзии, балнео и спа процедури. Измерена е общата удовлетвореност на туристите от престоя им в дестинацията. Изведени са основни проблеми, с които се сблъскват експертите при препозиционирането на дестинацията.

В заключение на трета глава са формулирани препоръки за повишаване привлекателността на туристическа дестинация България чрез промени в

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2015

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

основни направления като: нормативна уредба; управлена структура на дестинацията; инвестиции и инфраструктура; информационно осигуряване и иновации; туристически ресурси; предлагани туристически продукти; развитие на човешките ресурси; подобряване на международните отношения; маркетинг.

В дисертационния труд авторката изразява собствено отношение към разглежданите въпроси. Всяка глава завършва със самостоятелни авторски изводи, обобщаващи изложението.

Използван е достатъчен като количество и качествен илюстративен материал от 15 фигури и 16 таблици, които са в тясна връзка с текста.

Научната, езиковата и стиловата редакция са на високо равнище. Научният апарат е коректен. Не се забелязват отклонения, повторения и логически противоречия.

Използваните емпирични данни са релевантни към темата, събрани са с подходящ инструментариум и тяхната статистическа обработка е правилна.

Авторката е спазила правилата на научната етика – цитирала е използваните литературните източници и не е допуснала наличие на плахиатство.

Приложният автореферат съдържа основните моменти от дисертационния труд и отговаря на изискванията.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

По наше мнение в дисертационния труд се съдържат научно-приложни резултати с характер на приноси в областта на научното знание за препозициониране на туристическа дестинация както следва:

Първо, в теоретичен аспект е надграден системният модел на туристическата дестинация и е разкрита същността на препозиционирането на туристическата дестинация като стратегия за нейното развитие.

Второ, разграничени са и са характеризирани икономическите и социалните ефекти от препозиционирането на туристическата дестинация.

Трето, разработен и апробиран е модел на процеса за оценка на ефектите от препозициониране на туристическа дестинация на примера на България.

Четвърто, на основата на актуалната стратегия за развитие на туристическа дестинация България е проучено и анализирано развитието на туризма на национално равнище и в шест представителни за българския туризъм административни области. Анализирани са основните и специфичните фактори и условия на средата, влияещи върху препозиционирането на дестинацията.

Пето, формулирани са изпълними препоръки към управлението за усъвършенстване на процеса на препозициониране на дестинация България с цел повишаване на нейната конкурентоспособност.

Кристина Георгиева прилага към дисертацията общо 4 публикации по темата на разработката: една статия в съавторство, публикува в издание, реферирано и индексирано в световната база от данни *Web of Science*; една

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2015

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

самостоятелна статия и 2 научни доклада, публикувани в нереферирани издания с научно рецензиране.

Представените публикации отразяват части от дисертационния труд и му осигуряват достатъчна публичност.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Допуснатите несъществени пропуски в дисертационния труд са основание за следните бележки и препоръки:

Заглавието на Таблица 3.1 на стр. 127 следва да бъде „Общо приходи от туризъм в България“, вместо „Брой туристи според страна на произход.“

Моделът за оценка на ефектите от препозициониране на туристическа дестинация България (Параграф 5 на гл. 2). има теоретико-методологична стойност от общ характер, може да се използва за всяка дестинация и неговата концептуална значимост предполага поставянето му в общо-теоретичната част на разработката.

В теоретико-приложен аспект трудът би спечелил от постигане на пълно покритие между разграниченияте очаквани икономически ефекти от препозиционирането на туристическата дестинация (стр. 105-113) и изведените икономически измерители, които се изследват във връзка с препозиционирането на туристическа дестинация България (Таблица 2.4 на стр. 119). В тази връзка, предоставящи възможност на докторантката за достойна защита, поставяме на вниманието и два въпроса:

1. Какво разбира авторката под „само-финансиране на туристическите райони“, като икономически ефект от препозиционирането на туристическа дестинация България (стр. 113)?

2. Какви конкретни показатели би препоръчала авторката за измерване и оценка на ефекта от препозициониране на дестинацията „интегриране на туризма като част от зелената икономика“ (стр. 113)?

В бъдещите изследвания по темата важно и значимо би било провеждането на национално емпирично проучване за измерване на разграниченияте от авторката десет социални ефекта (стр.113-117) от препозиционирането на дестинация България.

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 27 (1) и (2) от Правилника за неговото прилагане (ППЗРАС), както и на чл. 68 (1) и (2) от Правилника за развитието на академичния състав в С А „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Разработката показва, че Кристина Георгиева познава добре научните постижения и практиката в областта на управлението и маркетинга на туристическата дестинация. Способна е да провежда самостоятелно научно изследване, използвайки съвременните научни методи. Дисертационният труд

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2015

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

има стойност както в теоретичен и методологичен, така и в приложен аспект и може да се използва за повишаване на конкурентоспособността на туристическата дестинация чрез препозиционирането и.

Достойнствата на дисертационния труд ми дават основание да му поставя **положителна оценка** и да гласувам за присъждането на образователната и научна степен "доктор" в професионално направление **3.8 Икономика**, по научна специалност „**Икономика и управление (туризъм)**“ на Кристина Георгиева Георгиева.

Дата:

10.02.2020

Рецензент: .....

(проф. д-р Стоян Маринов)